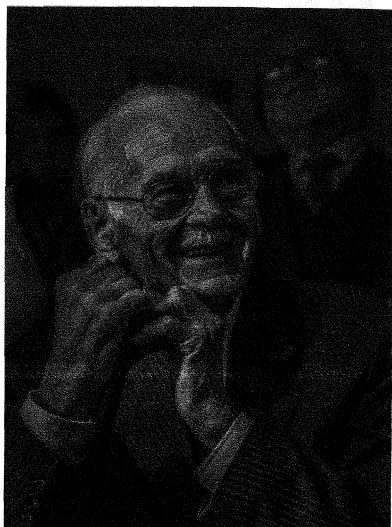

Életutam

1925-ben születtem a szlovákiai Léván, hívő református családban. Öten voltunk testvérek. Szüleim, akik a saját lévai házukat az árvaháznak adták, 1930-tól a „Béthel Árvaházban” szolgáltak a háború végéig, amikor a Béthel-mozgalom megszűnt. Édesanyám, Sinkovits Margit volt a kiskoszmályi árvaház igazgatója. Ő varrta az összes árvának és dolgozónak a ruháit, egyéves Bethesda-kórházi tanulmánya után kisebb orvosi feladatokat látott el, a környék falvaiból is hozzá jártak. Mindenki Anyukának szólította. A dolgozók ingyen dolgoztak, minden keresményük közös volt. Gál Zoltán az orvosi egyetemet hagyta ott, hogy nevelő lehessen, még hozzá a legjobb! Nyaranta sokszor dolgoztam a gazdaságban. Amikor már nem volt mit enni, a sok kis árva imádsága meghallgatást nyert, a környékbeli falvakból bőségesen megrakott szekerekkel érkezett az élelem! A háború után édesapám a Lévai Református Egyház gondnoka volt haláláig. Pedagógiai tanulmányaimat a lévai tanárképzőben kezdtem. Az egyetlen református voltam, aki az Esztergomi Érseki Tanítóképzőben szerzett református kántori oklevelet. A háborús események miatt a Dunántúli Egyházkerületől engedélyezett református bizottság vizsgáztatott az intézet szakfelügyelete mellett 1945-ben. Később, 1949-től Zalánfy Aladár tanítványaként négy évig, majd Gergely Ferencnél két évig orgonát tanultam, mivel a tanítóképzőben szerzett orgonatudást kevésnek találtam. Kántor-karnagyai szolgálatomat már 1944. október végén elkezdtem a lévai református gyülekezetben. A háború után, 1946-ban négy-szólamú ifjúsági vegyeskart szerveztem. 1947. március elején a szlovákiai deportálás elől átszöktem Magyarországra a salgótarjáni hegyeken keresztül. Április végén a naszályi gyülekezet kántorává választott Bakonyi Dezső lelkipásztorsága idején. 1948 októberében két hétre hazaszöktem Lévára (Szlovákiába), ahol október 11-én házasságot kötöttem Nagy Zsuzsannával, majd visszatértem Naszályra.

Közben Nagy Gyula, korábbi nagyodi (Szlovákia) lelkipásztor engem javasolt a Fótón megüresedett kántori állás betöltésére. Az iskolák államosítását követően ugyanis a tanítók nem vállalhatták tovább az egyházi szolgálatot, így egyszeriben szinte minden gyülekezet kántor nélkül maradt. Mivel Kerekes Gyula akkori fóti kántor az állami állást választotta, új kántort kellett keresni, az egyházközség pedig elhatározta, hogy önálló kántori státuszt létesít. Erre először Kiss István kecskeméti karvezetőt választották meg, azonban ő állását

szeptember 5-ig sem foglalta el, így a presbitérium új választást határozott el, így kaptam meghívást. A fóti bemutatkozás 1948. november 27-én történt meg, melynek során egy új, ismeretlen művet kellett betanítanom.

Megválasztásomat követően, decemberben Fótra költöztem. Feleségem, aki szintén lévai lakos volt, nem tudott átjönni, ezért újból át kellett szöknöm érte Szlovákiába. Családjaink sírva búcsúztattak a bizonytalan út előtt, mikor az egyik december eleji hideg, viharos éjszaka a két karomban hoztam át őt Letkés községnél a derékig érő Ipoly folyón gyalogosan átgázolva.

A munkakört a Presbitérium így határozta meg: a kántor-karnagy munkaköre minden liturgiai-zenei szolgálat, a temetések és a Dalkör vezetése heti 3 alkalommal. Fizetése a mindenkori pedagógusi fizetés, plusz stólaváltás. Ezenfelül köteles volt heti 24 órában hitoktatást végezni az általános iskolában a meghatározott és az állam által fizetett óradíjért.

Újra megindult a Dalkör munkája. Az 1949. szeptemberi 50 éves jubileumra és a júliusban megrendezendő kecskeméti országos dalostalálkozóra készülünk, mely végül a Dalkör hattudala lett. Egy tréfának szánt utcai eset félremagyarázása alkalmat adott arra, hogy a még egyházi nevet viselő Dalkört kiiktassák a Bartók Béla Szövetségből.

Közben a gyülekezetben megalakult egy leánykar több mint 30 résztvevővel, majd pár év múlva egy 19 tagú gyermekkar. Mindkét kórus igen lelkesen dolgozott, kizárólag egyházi énekeket énekeltek. A leánnyakkal és a gyermekkarral kezdetben a Hallelujah énekeskönyvből, majd a kinyomtatásra előkészített gyülekezeti énekeskönyv addig ismeretlen énekeiből tanultunk.

A Fóti Református Dalkör egyházi jellegét mindenképpen meg kellett szüntetni. Az egyik megoldás lett volna az egyházi jelző elhagyása, a presbitérium ugyanakkor szívesen vette volna, ha a dalkör beolvad a vegyeskarba. Erről a tagság zöme hallani sem akart: „Ki hallott már olyat, hogy nőekkel együtt énekelni...”, meg „azt külön meg kell tanulni...” és hasonló indokkal nem álltak kötélnék. Néhányan azonban mégis átjöttek a vegyeskarba, sőt több férfi csatlakozott, akik addig nem is jártak a Dalkörbe.

1949 szeptembere nevezetes esemény volt az énekkar és a gyülekezet számára. Megjelent az új énekeskönyv. Mivel a gyülekezet már sok új éneket tudott, mindenki alig várta, hogy láthassa az új kiadást. Naponta érdeklődtünk a sajtóosztályon, mikor lehet vásárolni. Végre szeptember elején megvásárolhattuk az első 600 db új énekeskönyvet. Boldogan vittem haza taxival a nagy szállítmányt és szeptember 11-én már ebből énekelte a gyülekezet. Egy emlékjelzőt is készítettünk, amelyet minden énekeskönyvvel ajándékba adtunk. A régi énekeskönyveket összeszedtük és elküldtük olyan szórványokba ajándékként, ahol szükség volt rá. Persze, hogy ilyen gyorsan ment az áttérés az új énekekre, annak meg volt az előzménye. Már 1949 januárjától minden bibliaköri alkalmon megtanult a gyülekezet egy vagy két éneket az akkor még forgalomban lévő sokféle énekeskönyvből. Az év nyarán Kecskeméten részt vettem egy konferencián, amelyen a készülő énekeskönyvet ismertette Csomasz Tóth Kálmán lelki-

pásztor (az 1949-ben kiadott „Gyülekezeti Énekeskönyv” szerkesztője, kiváló himnológus). Ettől kezdve még lelkesebben igyekeztem kizárólag a megjeleendő énekeket tanítani. Az énekkar is nagy szerepet vállalt a népszerűsítésben. A könyv megjelenése után az istentiszteleteken is tanultuk az új énekeket, amiket az énekkar mutatott be. A 300 dallamból 66 zsoltárt és 187 dicséretet sikerült megtanítanom, amit a gyülekezet úgy énekelt pontosan 50 éven keresztül, ahogy le van írva! Persze ezt igyekeztem sodró lendülettel, jól, minden hangot megharmonizálva, pedállal vezetni az orgonán! Ezeket az énekeket minden évben többször is átismételtük, és ami a legfontosabb: a felnövekvő nemzedék is megtanulta a heti 2 félóra, a gyerekistentisztelet és hittanóra keretében. Mire konfirmáltak, már ők is tudták, így nem volt idegen a nagy gyülekezetbe járni, mert a jól ismert énekekkel válaszolhattak az Istennek.

Ifjúkoromban (1938–44-ig a Felvidéki Béthel Árvaház komáromi Timótheus Otthonában, a „Timótheus Palotában”) alakítottunk egy kis zenekart, és a környező gyülekezetek komáromi konferenciáin játszottuk az énekeket. Titkos vágyam volt szervezni Fóton is hasonló együttest gyerekekből. Felhívásomra 1950 őszén a fiatalok (12–14 évesek) jelentkeztek, hogy szeretnének valamilyen hangszeren játszani. Magam járatos voltam néhány hangszeren, 9 évig tanultam zeneiskolában hegedülni, s mellette játszottam mandolinon, harmóniumon, furulyán és tangóharmonikán. Szereztünk hangszereket, és elkezdtük a tanulást. (Akkor zeneiskola még csak Újpesten volt.) Viszonylag rövid idő alatt kis zenekar (hegedű-mandolin-furulya) verbuválódott a gyerekekből, úgy hogy '53 karácsonyán a templomban, majd később szeretetvendégségen többször is játszottak. A zenekar tagjai: Balogh Lídia, Béres Borbála, Cselőtei István, Sz. Elek István, Jakab Zsófia, Molnár János, Petrik József, Tóth János volt. A minden egyházi munkára árgus szemmel figyelő állam azonban az 50-es évek vége felé eltiltott az iskoláskorú gyermekekkel történő mindennemű foglalkozástól (a kétszer 2 órás iskolai hitoktatást és konfirmációi órákat kivéve, ahol viszont rengeteg éneket tudtam tanítani), majd jöttek a kemény, erőszakos szocialista évek, így a kis zenekar és énekkar is megszűnt.

Folytatódott tehát a vegyeskari munka, az énekkarnak minden világi kapcsolata megszűnt. Rövid időn belül a leánysereg is csatlakozott a vegyeskarhoz. Szolgálatokban nem volt hiány. Egyházi ünnepeinken az énekkar rendszeresen több énekari művet is énekelt. Régi mesterek könnyebb műveivel kezdtünk, azután Gárdonyi Zoltán, Csomasz Tóth Kálmán, Papp Ákos szerzeményeiből énekeltünk.

Az énekkarba, melynek létszáma 1954–55-ben 60 fő volt, nagyon sok fiatal jött. Problémák voltak viszont a kórus elhelyezésével. A karzatokat kizárólag a legények és a fiatal házaspárok használták. Akkor még a templom mindig tele volt! Először az ún. nagykarban helyezkedtek el, az orgona viszont a másik karzaton volt. Át kellett volna vinni a kórust, de az orgona sok helyet foglalt el, és csak az egyik oldalon lehettünk volna, ott viszont nem fértünk el.

A karzati feljáró olyan meredek volt, hogy a nőknek igen kellemetlen volt a feljárás, különösen azért, mert akkor még mindenki népviseletben járt.

Néhány éves várakozás után a presbitérium elhatározta, hogy megnagyobbitja az orgonakarzatot. A terv 1955-ben valósult meg úgy, hogy a karzat elején egy majdani új orgona rückpozitívjának is legyen helye. Az új orgona 24 évvel később, 1979-ben épült meg 3 manuállal, 28 regiszterrel. Az új karzatra a régi „kakasüllők” helyett (így nevezték a régi, kizárólag gerendákból készített karzati üléseket) felnyitható székek készültek, hogy éneklés közben kényelmesen felállhassanak. Attól kezdve az énekkar minden templomi alkalmon itt foglalt helyet, mindenkinek megvolt a maga széke, és mindig ott ült. 1965 után lehetőség nyílt 2 évente nyugatra mennem 1-1 hónapra dolgozni az orgonáért. Dolgoztam orgonagyárban, építkezésen, temetőben és sok más helyen, Évi lányommal még egy gumigyárban is. 1975-ben lehetőség nyílt az új orgona építésére, melyet Szeidl János és Farkas János készített. Sepsy Károly sok jó tanáccsal látott el. A pozitív művet én építettem, mert az orgonaépítők nem vállalták el! Sok más is magam csináltam: a Müset és Fagott tartóelemeit, a díszítőfaragványokat, a karzat lambériáját, talpazatát és a szőnyeg rézrudakkal való illesztését a lépcsőhöz. A 3 hiányzó nyelvsípért pedig Márti lányom, (aki 40 éven át kísérte a kórust és a helyettesem volt), orgonált sokszor Hollandiában, amit Kovács Sebestény Vera és barátai szerveztek. A sípot aztán az öreg Opelemm Göttingenből és Weikersheimből hoztam haza. Itt említsem meg, hogy egyszer az egész templomot kívülről kifestettem a toronnyal együtt, egyedül!

Gárdonyi Zoltán, énekkarunk atyai pártfogója 21 művet írt kérésemre az énekkarnak. Az orgonakarzatunk felavatásán elkeltük először a nekünk írt „Megszenteltem e házat” c. művet, a szerző orgonakíséretével. Soha nem felejttem el, amikor a mű kéziratot partitúráját átadta, tréfásan így szólt: „Férikem, azt hiszem törököt fogtál, mert bizony elég hosszúra sikerült és nehéz.” Ezért is vettük fel a nevét, majd a 80-adik születésnapjára Bárdos Lajostól kértem egy köszöntő művet, amit örömmel vállalt (ez az utolsó kóruműve), de mire Debrecenben előadtuk a Kántussal, már az egyik zeneszerző sem élt.

A kórus, mivel sokan voltunk s állandóan jártunk vendégszolgálatokra, elhatározta, hogy írásban lefekteti saját rendjét. A legnagyobb létszámot 1956-57-ben értük el, összesen 67 taggal. Énekkarunk évenként több alkalommal is részt vett vidéki szolgálatokon és Budapesten is. Ilyen kiemelkedő szolgálatunk volt a Kálvin téri templom 125 éves évfordulóján, 1955. szeptember 17-én, 1959-ben Szamosközi István, 1977-ben Tóth Károly, 1991-ben pedig Hegedűs Lóránt püspöki beiktatásán.

Kántori szolgálatom jócskán megszorodott, amikor 1958 és 1961 között a főtí evangélikus Mandák-villában 100-100 munkanapos kántorképző tanfolyamok voltak, ahol heti 8 órában tanítottam. A református kántorképzés megoldásához a főtí gyülekezet már 1958 tavaszán minden erejével igyekezett segítséget nyújtani. A Főtí Református Egyház 71. számú, 1958. május 18.-i jegy-

zőkönyve 5. pontjának határozata alapján az országos egyház beható tárgyalások után elfogadta a fői presbitérium ajánlatát, mely szerint a lebontandó kántorlakás felépítésekor egy 30 személyre szabott állandó kántorképző intézet felépítésére tettünk javaslatot. Ez végül nem valósult meg. A végső megoldás a Debreceni Országos Kántorképző megindulása volt, melyen 1965-től 21 éven keresztül tanítottam karvezetést, szolfézt, harmóniumot és éneket.

A kórus repertoárján a legkülönbözőbb művek szerepelnek: Palestrina, Praetorius, Schütz, Bach, Händel, Goudimel, Mozart, Brahms, Eszterházy, Bartók, Kodály, Bárdos, Gárdonyi, Halmos, Berkesi, Csomasz Tóth, Draskóczy, Máté János és még sok más szerző művei.

Az énekkar a tagok mindennapi élet- és munkakörülményeihez igazodva október 1-jével kezdte meg évi munkáját, amely általában húsvétig tartott. Ez főként az időjárás miatt alakult így, mert a kórustagok közül sokan kertészkedéssel foglalkoztak. Téli időben heti három alkalommal tartottunk próbákat, szólamonként 1-1 órában hétfőn férfiaknak, kedden a szoprán-alkant, majd szerdán következett az összpóba. A hosszú nyári szünetekben csak vendégszolgálatokra készülve hívtuk össze az énekkart. Tanulásnál mindenkinek egyedül is el kellett énekelnie a szólamot, néha úgy próbáltunk, hogy minden szólamból egy-egy ember énekelt csupán. Az a repertoár, amelyet egy előzetes próbával el tudtunk vállalni, kb. 25 énekkari mű volt. Bevett szokássá vált a karvezető Ferenc-napi köszöntése december 3-án. Ilyenkor (legtöbbször az összpóban) a karmester üdítőitalal, lehetőleg egy-egy pohár finom borral, süteménnyel kínálta az öt köszöntő énekkart. Kedves, meghitt esték voltak ezek. Az énekkar mindig értékes ajándékkal lepte meg vezetőjét! Viszonzásul valamelyik szólampróbán tartottuk az énekkari tagok „összevont” névnapját, amikor képletes ajándékként a karvezető egy-egy szem édességgel kedveskedik a hölgytagoknak, míg a férfi próbán felesége által készített vajas pogácsával, egy-egy pohár jó borral, sós süteménnyel.

Hazai vendégszolgálatainkon kívül külföldön is több alkalommal jártunk. Bennekom református gyülekezetével 1975-ben indult a kapcsolat, amikor diakóniai bizottságuk Magyarországra látogatott Busser Ras, Joli néni vezetésével. Látták orgonaépítési terveinket is, és 1978-ban az állami engedélyezések útvesszői ellenére eljutottunk Hollandiába. Minden hollandiai utunknak, még az orgonaépítés ügyében tett útjainknak is az induló és befejező állomása volt a Mechtersheimer lelkészcsalád kedves schriesheimi otthona, sőt minden alkalommal a kórus első és utolsó szállását is ők biztosították, részben az anyagi terheket is vállalva. Hollandia és Németország mellett 1991 márciusában Svédországba utazhattunk koncertkörütra.

Szinte minden évben a téli hónapokban, általában karácsony után erős torokgyulladásom miatt nagyon nehézé vált az énekkari munka, de legfőképpen a temetéseken való éneklés. Sokszor helyettest kellett kérnem. Ekkor vetődött fel bennem először a gondolat, hogy lassan utána kell nézni, ki is fogja folytatni a munkám. Berkesi Sándor lánya, Berkesi Boglárka 1994–95 őszen

elvállalta, hogy segít az énekkari munkámban. Ezúton is köszönetet mondok a segítségért! 1996 nyarán Bódiss Tamás, a budapesti Baár-Madas Gimnázium korábbi tanára vette át a teljes kántor-karnagyi munkát. Mellette 3 évig még én is részt vettem a munkában és együtt készültünk fel az 1999-es ünnepi alkalomra, amikor a főtí dalkör megalakulásának 100. évére, valamint a vegyeskarrá alakulás és kántor-karnagyi szolgálatom félszázados évfordulójára emlékeztünk.

Csak hálaadással tudok visszaemlékezni a hajdani és az azóta eltelt időkre, a ködös messzeségből kirajzolódó arcokra, az árvalányhajas férfidalkörösökre, a régi gyermekkarrá, a leánykarrá, mely az akkor 50 éves kórus jövődő énekeseit gyűjtötte össze, akik közben édesanyák, édesapák, de sokan már nagyszülők lettek. Hálaadással emlékezem feleségemre, aki mindig igaz támaszom volt, aki azokban az ínséges időkben hősként nevelt föl négy gyermeket, és aki már néhány évvel ezelőtt előrement az égi hazába. Köszönöm Isten megtartó kegyelmét, aki 1970-ben történt súlyos gerincműtét után is megtartott a szolgálatban, hogy a 42. zsoltár 9. versével én is elmondhassam: „Nappal kiküldte kegyelmét az Úr, éjjel éneke volt velem, imádság az én életem Istenéhez.”

Kalocsay Ferenc

Fotók: Dimény András, reformatus.hu